

Sår hos heste

Traumatiske skader og sår er en af de hyppigst forekommende problematikker i hestepraksisⁱ. Blandt adspurgte hesteejere oplyste 40 % at deres hest havde haft en traumatisk skade indenfor det sidste år¹ og for et stort antal heste medfører sår hvert år længerevarende pauser fra ridning eller anden anvendelse, fremtidig nedsat præstationsniveau eller i værste tilfælde aflivning.

Sårets placering, dybde, involvering af struktur som knogler, sener, seneskeder eller led, forurening med jord og bakterier og sårets alder kan have stor betydning for behandlingen og prognosen. Et lille stiksår kan have fatale følger for hesten, mens et stort sår kan være helt uproblematisk at behandle, se **Billede 1**.

Billede 1: Venstre: Større sår på skulder som ikke involverer vigtige struktur, og derfor har en god prognose for at hele med syning og simpel sårpleje. Højre: mindre sår ved hasen på et bagben med hul ind til leddet. Dette kræver hurtig og aggressiv sårpleje, med en reserveret til god prognose alt afhængig af tidspunkt for opstart og type af behandling

Generelt heler sår på hestens krop og i hovedet bedre end på hestens benⁱⁱ, og ponyer heler generelt hurtigere end hesteⁱⁱⁱ. Årsagen til dette kendes ikke med sikkerhed, men skyldes formentlig bedre

blodforsyning og mindre træk og bevægelse i huden på kroppen end på hestens lemmer. Hvis hesten får en skade på kroppen er der oftest større muskler der beskytter de underliggende strukturer, mens der på hestens ben er meget begrænset muskulatur og stort træk på huden. Desuden har heste en stor tendens til at danne for meget arvæv/granulationsvæv på benene, se **Figur 2 (F)**. Hesteben består stort set kun af knogler, sener og hud, samt led og såkaldte seneskeder som skal beskytte senerne på områder med stor belastning, og der er derfor store områder på hestens ben, hvor man skal være opmærksom på involvering af vigtige strukturer, se **Billede 2**. Involvering af vigtige strukturer gør ofte behandlingen mere kompliceret. Hvis et sår involverer et led eller en seneskede kræver dette hurtig behandling, med aggressiv antibiotika og evt. lokal skylning, og tidspunktet for start af behandling har afgørende betydning for resultatet og hestens fremtidige brug^{iv}.

Det er altid en fordel af sy (suture) sår, da dette fører de to sårkanter sammen, og dermed giver kroppen mindre arbejde i forhold til at danne nyt væv, se **Figur 1**.

Der er dog en begrænsning for, hvilke sår der kan sutureres. Ikke-friske/ældre sår, meget beskidte sår og sår med stort vævstab kan være komplicerede at sy, og derfor kan sådanne sår

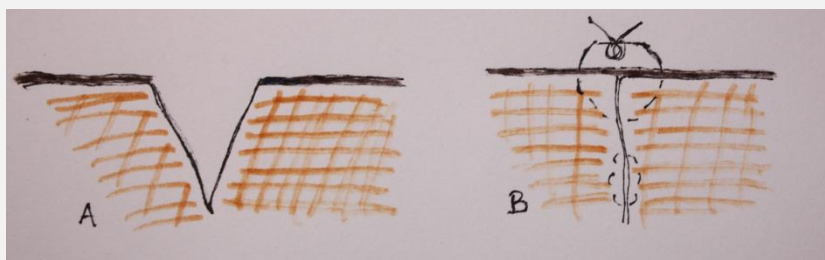

Billede 2: Områder på hestens ben med ekstra stor risiko for involvering af vigtige strukturer. Områder uden for de røde cirkler kan også i nogle tilfælde have kommunikation til vigtige struktur via fx lommedannelser

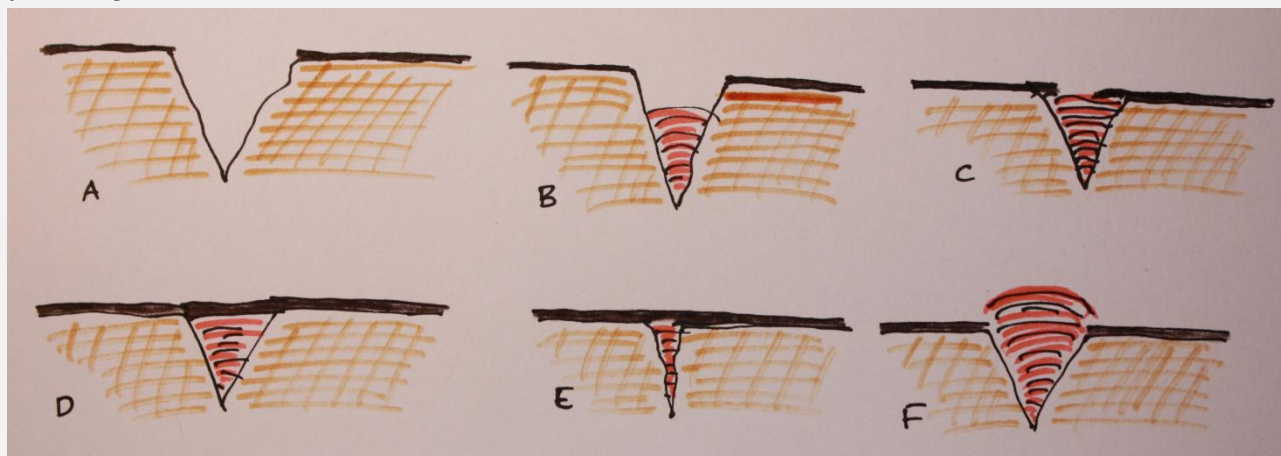
være nødt til at hele "fra bunden", se **Figur 2**. Dette giver oftest en længerevarende sårheling med gentagende forbindingskifte for at optimere helingsforholdene mht. oprensning af sår, fugtighed og

antibakteriel funktion. I nogle tilfælde kan det være nødvendigt at

fjerne noget af arvæv, hvis det vokser udover hudniveau, da huden ikke kan vokse udover dette.

Figur 1: A) frisk sår, B) sårkanterne føres sammen ved suturering af såret, så sårhelingen optimeres

Figur 2: Helingsensfaser for sår som ikke bliver syet, men skal hele fra bunden. A) et nyt sår, B) såret fyldes op med arvæv (granulationsvæv). C) først når såret er fyldt med granulationsvæv kan huden vokse henover og dække såret. D) Såret er nu dækket med hud og begynder at trække sig sammen (E). Hvis der dannes for meget granulationsvæv (F) kan huden ikke vokse hen over og dette skal derfor reduceres af dyrlægen for at få såret til at hele

I tilfælde hvor der i et sår er en større lommedannelse, som evt. væske fra såret samles i, kan det være nødvendigt at isætte et dræn, for at muliggøre sårhelingen, se **Billede 3**.

Ved skader opstået med stor kraft kan underliggende væv have taget skade. For eksempel ved spark hvor den underliggende knogle har fået et stort slag, kan knoglen afstøde den beskadigede del, og dette vil kunne forhindre sårhelingen. Derfor kan det være nødvendigt at tage røntgenbilleder af sårområder for at udelukke dette. Det er ikke altid muligt at se en evt. afstødning af et stykke knogle, når såret er helt friskt. Dette kan typisk gøres efter ca. 10-14 dage, og det er nødvendigt at fjerne det afstødte knogle operativt, for at såret kan hele op.

Billede 3: Sår hvor der er isat dræn, grundet en stor lommedannelse under huden

ⁱ Owen, K. R., Singer, E. R., Clegg, P. D., Ireland, J. L., Pinchbeck, G. L. (2012) Identification of risk factors for traumatic injury in the general horse population of north-west England, Midlands and north Wales. *Equine Veterinary Journal*, vol. 44 (2), pp. 143-148

ⁱⁱ Knottenbelt, D. C. (1997) Equine wound management: are there significant differences in healing at different sites on the body. *Veterinary Dermatology*, vol. 8 (4), pp. 273-290

ⁱⁱⁱ Wilmlink, J. M., van Herten, J., van Weeren, P. R., Barneveld, A. (2002) Retrospective study of primary intention healing and sequestrum formation in horses compared to ponies under clinical circumstances. *Equine Veterinary Journal*, vol. 34 (3), pp. 270-273

^{iv} Beccati, F., Pepe, M., Passamonti, F., Tamantini, C., Secco, I., Bazzica, C., Masi, V. M., Coppola, G., Gialletti, R. (2010) Risk factors related to synovial infection in the horse: a retrospective study, *Ippologia*, vol. 21 (4), pp. 11-20